

MITTUNIVERSITETET

Institutionen för utbildningsvetenskap (UTV)

Examensarbete inom
lärarutbildningen, 15 högskolepoäng

**Pedagogers syn på
samarbetet mellan skolan och
museet**

**Kristina Lindström och Sanna
Lindblad**

Abstrakt

Denna fallstudie sätter fokus på hur pedagoger i skolans värld och kulturens värld upplever samarbetet dem emellan. Den empiriska undersökningen består av intervjuer genomförda med pedagoger från de båda grupperna. Vad gäller skolan har vi riktat in oss på pedagoger som arbetar med de äldsta barnen i förskolan, och upp till mellanstadiet. Museipedagogerna arbetar i verksamheter med inriktning mot lokalhistoria och konst.

Vid intervjuerna framkom att samarbetet ser väldigt olika ut och att det ofta är upp till pedagogerna själva i vilken grad de samarbetar och drar nytta av varandra.

Museipedagogiken har gått från att till största delen handla om förmedlande av kunskap till att alltmer fokusera individernas deltagande. Ett deltagande där upplevelsen och det aktiva handlandet sätts i fokus. Ett sådant arbetssätt är just vad många lärare eftersträvar idag, och därför är det konstigt att samarbetet institutionerna emellan inte är större.

Vårt resultat pekar mot att hindren till viss del handlar om en skillnad i pedagogik, och syn på kunskap, men mera om bristande kunskap om varandra, brister i förberedelse och uppföljning, samt organisatoriska och ekonomiska hinder. Kan ett samarbete komma till stånd så gagnar det såväl elever och skola som kulturinstitutionerna, det var alla överens om.

Ord för kategorisering:

Pedagogik, kulturhistoria, historia, konst, museum, museipedagogik, kulturmiljöpedagogik.

Innehållsförteckning

Abstrakt	i
Inledning	1
Bakgrund	2
Centrala begrepp	2
<i>Museum</i>	2
<i>Museipedagogik</i>	2
Tidigare forskning.....	3
<i>Pedagogiken och professionen</i>	3
<i>Goda exempel på samarbete skola-museum</i>	7
<i>Hinder för samarbetet?</i>	9
<i>Utveckling av samarbetet</i>	10
Styrdokument	13
<i>Skolornas uppdrag</i>	13
<i>Museernas uppdrag</i>	14
Syfte	15
Syfte.....	15
Frågeställningar	15
Metod	16
Val av metod	16
Den kvalitativa undersökningen.....	16
<i>Tematisering</i>	16
<i>Planering</i>	16
<i>Genomförande</i>	17
<i>Transkribering</i>	17
<i>Verifiering</i>	18
<i>Analys</i>	18
<i>Rapportering av resultat</i>	18
Museerna i vår undersökning	18
<i>Sollefteå Museum</i>	18
<i>Norra Berget</i>	19
<i>BildMuseet</i>	19
<i>Härnösands Konsthall</i>	19
Informanterna i vår undersökning	19
<i>Skolorna</i>	20
<i>Museerna</i>	20
Resultat	21

Hur ser samarbetet ut?	21
Vinster med samarbetet.....	22
Hinder för samarbetet.....	23
Utveckling av samarbetet.....	25
Diskussion.....	27
Resultatdiskussion	27
<i>Hur ser samarbetet ut?</i>	27
<i>Vinster med samarbetet</i>	27
<i>Hinder för samarbetet</i>	28
<i>Utveckling av samarbetet</i>	31
Metoddiskussion	32
Avslutande kommentarer	33
Förslag till vidare forskning.....	34
Tack!	34
Referenser.....	35
BILAGA 1: Intervjuguide skola	38
BILAGA 2: Intervjuguide museum	39

Inledning

När vi började fundera kring vad vi skulle skriva om i vårt examensarbete, så utkristalliserades ganska snart idén om att försöka koppla ihop våra tidigare utbildningar inom kulturvetenskap och museologi med vår snart avslutade lärarutbildning. Vi har båda arbetat och gjort praktik på olika museer, och vi var nyfikna på hur samarbetet mellan museer och skolan egentligen såg ut, och om det skulle gå att förbättra? I de nya läroplanerna finns spår av Deweys tankar om "learning by doing", Reggio Emilia-pedagogikens "att lära med alla sinnen" och Vygotskijs idéer om ett socialt lärande med hjälp av andra, genom användande av artefakter och med betoning på omgivningens betydelse.

Våra erfarenheter sade oss att museerna ofta redan arbetar på liknande vis, med tidsresor och andra former där besökarna förväntas vara aktiva.

Men varför samarbetar då inte skola och museum mer?

Hur ser museernas skolverksamhet ut egentligen? Tar de reda på vad lärarna vill ha ut av samarbetet? Tar de hänsyn till gällande läroplaner? Har de som arbetar med skolverksamheten på museerna själva någon pedagogisk utbildning? Vilken syn på lärande är den till synes dominerande inom museisektorn? Hur ser lärarna i sin tur på samarbetet med museer? Använder de dessa som en resurs i undervisningen? Integreras museibesöket med undervisningen eller ses det som en rolig utflykt, ett avbrott i den dagliga verksamheten?

Våra egna erfarenheter av museibesök under de tidiga skolåren är just sådana "roliga utflykter", ett välkommet avbrott från den vanliga undervisningen. Det som lockade med museibesöken, och det som har etsat sig fast mest i minnet var de gånger museibesöket innefattade någon aktivitet av något slag, som t.ex. kolmilning, eller växtfärgning, och inte bara var förmedlande av kunskap genom föreläsningar vid montrar eller framför ett konstverk. Dock var även dessa "föreläsningar" roligare och mer intressanta än den vanliga undervisningen, eftersom vi fick se, och ibland röra vid, *verkliga* föremål, och inte bara få dem beskrivna i läroböcker.

Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagoger dels från skolan, dels från museerna ser på samarbetet dem emellan. Varför är samarbetet inte större och hur skulle det kunna utvecklas? Vi tror att frågorna är intressanta för personal och ledning inom skola, kultursektor och kommun, samt för blivande pedagoger.

Bakgrund

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för de centrala begreppen i denna studie, vilken tidigare forskning som finns gällande samarbete mellan skola och museer, samt presentera de teorier kring lärande som har bäring för denna studie. Vidare kommer vi även att gå in på relevanta styrdokument för verksamheterna.

Centrala begrepp

Museum

Enligt Nationalencyklopedin är definitionen av ett museum:

”offentlig eller privat institution som inrymmer en systematiskt åstadkommen samling av föremål, bilder, arkivalier m.m. inom ett visst ämnesområde. Förutom insamlings- och utställningsverksamhet bedriver de flesta större museer också forskning, undervisning och utgivning av publikationer inom sitt fack.”

(NE 2012-03-05)

Konsthallen i Härnösand där vi genomfört en av våra intervjuer är enligt denna definition inte ett museum, och kallar inte heller sig själva för det, eftersom de fokuserar sin verksamhet kring samtidskonst och tillfälliga utställningar av densamma. De har dock en fast utställning baserad på den så kallade Qvistska samlingen, som de också visar för skolor emellanåt. Deras verksamhet och betydelse för förskola och skola är också densamma som för de övriga, och vi väljer därför att inte särskilja dessa kulturinstitutioner på något sätt i denna studie.

Bildmuseet i Umeå arbetar på ett liknande sätt med tillfälliga utställningar av samtidskonst i fokus, och de kallar sig museum.

Museipedagogik

Vi har inte funnit någon klar och entydig definition av begreppet museipedagog. Det är också oklart vilka arbetsuppgifter en museipedagog har och vilken utbildning som ligger bakom titeln. Detta gör att det är väldigt individuellt vilken syn museipedagogen har på lärande och på sitt uppdrag. Berit Ljung skriver i sin avhandling *Museipedagogik och erfarande* (2009) att museipedagogik-begreppet är vagt och inte greppbart vilket gör att verksamheten kan skilja sig mycket åt beroende på vilken pedagog man träffar och vilken institution denna befinner sig i. I denna studie har vi dock valt att använda begreppet i en vid mening och alla som arbetar mot skolorna vid museerna kallas i denna studie för museipedagog.

Kulturmiljöpedagogik

Kulturmiljöpedagogik är ett begrepp som används inom museipedagogiken. Inom kulturmiljöpedagogiken studerar man de historiska spår som finns i ens

närmiljö för att skapa sig en uppfattning om hur människor har levt och brukat platsen. För att kunna göra tolkningar av sin närmiljö behövs fakta och tillgång till källor och arkiv och det är här museerna kan vara en tillgång för skolan. Ebbe Westergren, Kalmar länsmuseum, menar att man genom att studera och vara delaktig i undersökandet av sin kulturmiljö tillägnar sig ett historiskt perspektiv, kunskap och förståelse för olika samhällsfenomen (Westergren, Ohlson, Eklund, & Lindström, 2003).

Tidigare forskning

Eva Insulander gjorde 2005 en forskningsöversikt över *Museer och lärande*, där hon kunde konstatera att trots att museernas roll i samhället har förändrats radikalt på senare år, med krav på tillgänglighet och öppenhet, och en ökad pedagogisk roll, så finns det väldigt lite svensk forskning på området, till skillnad från framförallt England och USA.

Insulanders arbete har flera beröringspunkter med vårt, även om hon har koncentrerat sig på forskningen kring lärandet på museer. Bl.a. nämner hon liksom vi, den forskning som bedrivs av Ljung, Aronsson, Hillström och Backman, Illeris, Hooper-Greenhill och Vaike Fors.

Pedagogiken och professionen

Berit Ljung presenterar i sin avhandling en enkätundersökning där hon undersökt hur museipedagoger ser på sin profession. Hon har i denna avhandling fokuserat på de pedagoger som arbetar med historieförmedling. När det gäller denna typ av museipedagogik så menar Ljung att man kan tala om tre viktiga dimensioner vilka är grundstenarna i museipedagogiken och som skiljer denna från skolans pedagogik. Den första är den materiella dimensionen, vilken innebär att man har tillgång till fysiskt material i form av föremål och liknande. Den andra är omgivningen, och med detta menas de platser och miljöer som finns runt om i samhället. Den tredje handlar om hur man genomför uppgifterna och att man får *göra* saker på museerna. Man får inte enbart läsa in kunskap utan man får ta på kunskapen och göra den till sin egen genom att se och göra. Detta är i grunden influerat av filosofen och pedagogen John Deweys tankar.

Pragmatismen

Dewey menar att man måste utgå ifrån barnet för att skapa lärande. Det är barnets sociala liv som är grunden till lärandet och allt måste därför utgå från den nivå som barnet befinner sig på. Vi människor lär oss i samspel med andra och när en lärandeprocess ska ske är det viktigt att man utgår ifrån barnets intressen. Barnet ska få experimentera och pröva sig fram. Lärarens roll är att finnas där för att stödja barnets utveckling och fördjupa den kunskap barnet redan besitter. Man måste med andra ord "... ge utrymme till den enskilda elevens fria växt och utveckling." (Dewey, 1980, s.19)

Mot denna bakgrund menar Dewey att skolan måste överge ämnesindelningen och låta eleverna möta samhället. Kunskap är inte något som ligger utanför barnets värld, utan barnets erfarenhet är början på kunskapen. Man bör därför inte introducera en mängd olika studieämnen för barnet utan innehållet i undervisningen bör utgå ifrån barnets naturliga miljö utanför skolan d.v.s. hemmet och leken.

John Dewey är en stark förespråkare av pragmatismen och enkelt förklarat grundar sig pragmatismens tankesätt i att det sanna och riktiga är det som är praktiskt nyttigt. Lärandet måste utgå ifrån barnets sinnesvärld och man måste få göra praktiska saker och reflektera över dessa för att nå kunskap. Dewey menar att barnet utvecklar en aktiv sida före en passiv. Med detta menar han att barn lär genom att göra och därför måste undervisningen utgå från detta. "Learning by doing" är ett uttryck som Dewey förknippas med och detta bygger just på deltagandet. Genom att barnet aktivt är med och deltar i händelser tydliggörs och konkretiseras innebörden av olika begrepp. Genom detta ökar barnets begreppsvärld och kunskapsnivå. (John Dewey, 1980).

Ljung tar i sin avhandling bl.a. upp det av Dewey ofta använda begreppet *experience* som på svenska kan översättas till *erfarande* eller *erfarenhet*. Varje erfarenhet som en person genomgår förändrar personen och omformar den samt har en betydelse för hur man agerar eller reagerar på något längre fram i livet. Dewey skriver om erfarendets kontinuitet och med detta menar han att varje erfarenhet förändrar följande erfarenheter. Människor som erfar något påverkas genom att man får ett vidgat perspektiv och även kanske byter åsikt om något. Föremål som till exempel konst eller museiföremål som erfars kan få en ny betydelse. Vår samtid och vår framtid knyts alltid till det förflutna och tiden kan därför inte separeras utan måste ses som en helhet. (Ljung, 2009).

Det sociokulturella perspektivet

Svensk pedagogikforskning idag, är i mångt och mycket influerad av Vygotskij och hans sociokulturella perspektiv på lärande. Vygotskij menade att lärande sker i samspel med andra. Med hjälp av mer kunniga (föräldrar, lärare eller jämnåriga) kan barnet ta sig från sin faktiska nivå och till sin potentiella. Denna nivåskillnad kallar Vygotskij "den proximala utvecklingszonen". En utgångspunkt för Vygotskij är att människan är både en biologisk varelse och en kulturvarelse. Så snart vi börjar kommunicera med vår omgivning så kommer vår utveckling också att bestämmas av sociokulturella faktorer. Språket har således en nyckelroll för vår utveckling, och är det viktigaste psykologiska medierande redskapet vi har till vår hjälp. Medierande redskap kan också vara fysiska, och då brukar de kallas artefakter, d.v.s. av människan tillverkade föremål, som t.ex. datorn eller hammaren. För Vygotskij är skolan en miljö som innebär ett annat slags lärande, mer abstrakt, än det lärande som sker i vardagen. Barnet kan inte alltid ta sina direkta erfarenheter till hjälp i skolan, och därför får läraren en mycket viktig roll i undervisningsprocessen. Läraren kan sägas bli en medierande resurs som kan hjälpa individen att se

kopplingen mellan ett abstrakt begrepp och närliggande tidigare erfarenheter. (Säljö, 2011).

Zollinger Henderson och Atencio skriver i sin artikel *Integration of Play, Learning, and Experience: What Museums Afford Young Visitors* (2007) att enligt Vygotskij är leken barnens arbete. Genom leken lär sig barn tänka kognitivt. Leken i sig är en proximal utvecklingszon där de kan pröva beteenden, tankar, erfarenheter, roller och färdigheter. Leken optimerar på många sätt barns utveckling, och därför är det viktigt att deras formella och informella lärandemiljöer snarare uppmuntrar än förbjuder lek. Lärande måste bygga på lust och intresse. Vid ett museibesök blir museipedagogen eller läraren den som kan hjälpa barnet att nå en djupare förståelse, att ta sig till nästa nivå. Till sin hjälp har barnen också föremålen, konstverken eller aktiviteterna som blir "stöttorna" som barnen kan luta sig mot för att nå förståelse.

Skolan i dag

I dagens skola har lärarrollen förändrats. Nu bör läraren vara en reflekterande praktiker som arbetar i lag med andra lärare, till skillnad från en förmedlande katederundervisning. Eleverna ska ha ett större inflytande över sitt eget lärande. En ökad användning av estetiska lärprocesser är där en viktig del. Förskolans arbetssätt är till stora delar inspirerat av Reggio Emilia. Där sätter man barnet i fokus och betonar vikten av den fria leken och det fria skapandet. FN:s barnkonvention slår fast att barn har rätt till yttrandefrihet och rätt till att delta i det konstnärliga och kulturella livet. Därför kan man också säga att kultur i skolan är en demokratisk rättighet. Det kulturella arv som museerna förevisar är något barnen har rätt till både enligt läroplaner och enligt konventioner.

Sven Persson skriver i *Forskning om villkor för yngre barns lärande i förskolan, förskoleklass och fritidshem* (2008) att skolan och förskolan som institution bär på en institutionsideologi som präglar verksamheten och formar och föreskriver vad som är idealt och normalt. Detta påverkar enligt författaren skolan och förskolans verksamhet i större utsträckning än vad läroplanerna gör. Hur pedagogen uppfattar sitt yrke och sin yrkesroll påverkar hur verksamheten utformas. Sonja Kihlström (1995) har undersökt hur förskollärarna ser på sin yrkesroll och dess funktion. Hon menar att den vanligaste uppfattningen som förskollärarna själva har om sitt yrke är att det går ut på att utveckla barns förmågor och stimulera deras psykiska utveckling. Henckel (1990) skriver att förskollärarnas syn på sitt yrke ofta går ut på att förena omsorg med lärande. Detta varierar dock beroende på ålder på barnen, ju yngre barnen är desto viktigare blir omsorgen och trygghetskapandet (Johansson 2003).

Hultqvist(2011) beskriver i *Om lärarnas förändrade yrkesvillkor* hur lärarna upplever att friheten över undervisningen har minskat i och med kommunaliseringen av skolan. De 21 högstadielärarna i undersökningen beskriver hur de nu upplever arbetet som mer målfokuserat och med större fokus på mätbara prestationer och resultat än vad som varit fallet tidigare.

Många av lärarna uttrycker i undersökningen uppfattningen att mätbara resultat blir ett sätt att marknadsföra skolan och konkurrera om eleverna, och att mer pappersjobb har tillkommit i arbetet. Men, samtidigt med kravet att alla elever ska nå de uppställda målen, har yrket också fått en starkare relationell sida. De intervjuade lärarna upplever också att yrket kräver ett större personligt engagemang idag än tidigare. Lärarna menar att de innan kommunaliseringen kunde arbeta mer fritt och skapande. Nu läggs enligt lärarna mindre tid på att förbereda lektioner och mer tid på att dokumentera elevers kunskaper.

Även om Hultqvist har intervjuat högstadielärare, så tror vi att många av deras uppfattningar delas av lärare i de lägre stadierna samt till viss del i förskola, även om de senare än så länge inte behöver arbeta mot några för eleverna individuella mål.

Museerna i dag

I *Levande läromedel* (2006) beskriver Svante Beckman och Magdalena Hillström hur man kan förenklat kan illustrera museernas och arkivens utveckling i dessa fyra bilder:

- *Skattkammaren*: som den äldsta traditionen för verksamheten i våra museer och arkiv.
- *Arkivet*: med en start i tidigt 1900-tal och som syftade till ett vetenskapliggörande av verksamheten i museet.
- *Folkhögskolan*: med en start i 1920-talets nya bildningsideal där folkhögskolan intog en viktig del i bildningsprojektet, och där kulturinstitutionerna skulle utgöra institution för folkbildningen.
- *Teatern*: som på senare år blivit allt vanligare och syftar på kulturarvsinstitutionen som en mötesplats mellan institution och besökare.

Vi har valt att intervjua pedagoger från dels museer med samlingar av historiska föremål och dels institutioner som visar samtidskonst. Finns det någon skillnad dem emellan?

Helene Illeris skriver i *Ungdomar och estetiska upplevelser – att lära med samtida konst* (2009) om ungdomars möte med samtidskonst, och om hur museipedagogerna förvånades över ungdomarnas sätt att möta konsten, över deras engagemang. Kanske har ungdomar lättare att relatera till samtidskonst, eftersom den speglar det samhälle de lever i? Kanske är det också så att de tekniker som används är sådana som eleverna känner sig hemma med, som foto, film, datorer o.s.v.? Illeris menar att det för ungdomar är viktigt att själva få ha tolkningsföreträde. De vill inte få något skrivet på näsan, utan själva uppleva och tolka det de ser/upplever.

På så sätt har museer som visar samtidskonst en fördel gentemot de som visar samlingar av historiska föremål. Samtidskonsten ger ingen tolkningsföreträde, utan allas åsikter och upplevelser är rätt, och dessutom är det just detta möte mellan besökare och verk som eftersträvas. Det lokalhistoriska å andra sidan,

visas ofta upp i en monter, med en faktsäckad text bredvid. En expert har uttalat sig kring något, och det finns något som betraktas som "rätt". Därför är det så viktigt att man börjar diskutera historiebruk och källkritik. Vem har gjort detta urval, vems historia är det som berättas?

Konstutställningar har ofta som främsta syfte att ge besökaren en upplevelse, en sinnesförnimmelse, att sätta i gång tankar hos denne. Detta är något som även museer med historiska samlingar har börjat ta efter.

Vaike Fors har i sin avhandling *The missing link in learning in science centers* (2006) studerat ungdomars möten med utställningar i science centers. Hon har kunnat konstatera att utställningarna inte bara innebär objekt som skall beskådas och beröras genom olika slags aktiviteter, utan de innebär också ett möte mellan det som utställningarna förmedlar avseende kultur, ideologi och historia, och ungdomarnas egen kultur och historia här och nu. Samtidigt som ungdomarnas lärande omfattar faktiska kunskaper i naturvetenskap och teknik, så socialiseras de in i en kulturell praktik, med inbyggda värderingar kring historia, teknik, och framtid.

Goda exempel på samarbete skola-museum

Ett exempel på ett lyckat samarbete mellan skola och museum är Kalmar Läns Museums verksamhet "*Alla tiders historia*". Kalmar länsmuseum hade under 2000-2002 ett nationellt uppdrag att vidareutveckla och sprida den pedagogik som museet arbetar med. Projektet finns redovisat i *Att hitta sin historia- och att hitta sig själv. Nationellt uppdrag i kulturmiljöpedagogik 2000-2002*.

I verksamheten arbetar museipedagogerna nära lärarna för att planera och lägga upp undervisningen. Skolan berättar vad de vill arbeta med och museipedagogerna ger dem kunskapen. Målsättningen med detta är att engagera eleverna i sin lokala historia. Arbetet utgår från barnens egna frågeställningar och undervisningen sker både genom praktik och genom teori. Arbetet börjar alltid med en fortbildning för lärarna som sedan arbetar med eleverna tillsammans med museet. Detta arbetssätt beskriver de som kulturmiljöpedagogik och de menar att detta leder till lärandeprocesser som skapar kunskap, förståelse och insikt. Det leder även till en färdighet och förtrogenhet som bidrar till att eleverna själva kan bedöma och ta ställning till saker och händelser i sitt liv och samhälle utifrån ett kulturhistoriskt perspektiv. Denna inlärningsprocess ger enligt Per-Ola Jakobsson, centrum för kulturhistorisk forskning, Växjö universitet, en mer djupgående kunskap än det traditionella lärosättet med katederundervisning (Westergren et al., 2003).

Jamtli museum i Östersund är ett annat exempel på ett museum som jobbar nära skolan. De arbetar med så kallade *Tidsresor* där barnen får resa till en ny tid och uppleva den med alla sinnen. Leken är ett viktigt inslag i deras pedagogiska tanke. I tidsresan deltar hela barngruppen aktivt inklusive pedagoger. Det är inte en inövad teaterföreställning utan den bygger på en gemensam upplevelse.

Jamtli satsar sedan 2007 också på att arbeta med konstpedagogik. I konstpedagogiken får barnen alltid skapa själva och målet med arbetet är att stimulera kommunikationen mellan konsten och betraktaren. Man vill att publiken ska stanna upp och hitta nya vägar att betrakta konsten på. (www.jamtli.se)

Astrid Hasselrot har i boken *Pedagogen och penseldraget* (2004) beskrivit ett treårigt samarbetsprojekt som drivits mellan Nordiska Akvarellmuseet, konstnärer och skolor i Mölndal och på Tjörn. Konstbilden stod där i centrum, och målet var att hitta arbetsmodeller som både berikade och underlättade lärandet. I boken diskuteras bilden som grund för ämnesintegrering, hur skolan och museet kan samarbeta till vardags, samt bilden som det grundläggande språket, en väg till stärkande av självbild och värdegrund.

Solomon R. Guggenheimmuseum i New York har i mer än 40 års tid arbetat med ett skolprogram de kallar "Learning through art". Programmet innefattar såväl besök på museet som besök av konstnärer i klassrummet, och det uppmuntrar elevernas nyfikenhet, kritiska tänkande, problemlösning och samarbete. Eleverna fördjupar sig i den konstnärliga processen och inspireras att se sig själva som konstnärer. De arbetar alltid med idéer och teman med anknytning till läroplanen. Aktuell forskning visar att det finns starka samband mellan programmet och elevers förmåga att läsa, skriva och lösa problem. I studien *The art of Problem Solving* (Korn, 2010) studerade forskarna 18 femteklasser i New York, och kom fram till att konstnärlig skolning gjorde att eleverna förbättrade sin flexibilitet, resursförståelse och förmåga att knyta samman mål och resultat. Under åren 2003-2006 gjordes en studie kring huruvida tredjeklassares förmåga till såväl kritiskt tänkande som läs- och skrivförmåga förbättrades med hjälp av programmet. Forskarna kom fram till att en förbättring skedde, förmodligen beroende på att eleverna genom att diskutera och analysera konst, också lärde sig att göra detsamma med texter.

I England har de under 2003-2005 haft ett stort projekt, initierat och finansierat av staten, där 69 museer och ca 1500 klasser varit involverade, med syfte att öka samarbetet mellan museer och skola. Ett forskarteam vid Leicester University lett av Eileen Hooper-Greenhill har skrivit en rapport kring detta med titeln *What did you learn at the museum today?* (2005). Studien genomfördes dels med hjälp av enkäter till lärare, elever och museipersonal, och dels med intervjuer med ett 30-tal från varje kategori. Resultaten visar bl.a. att 86 % av lärarna hade besökt ett museum under de två åren, 64 % hade använt sig av elektroniska resurser som museerna tillhandahöll och 40 % hade lånat ett objekt eller en låda med undervisningsmaterial från museer. Eleverna visade på en djupare förståelse, några höjde t.o.m. sina betyg efter museibesöket, mycket på grund av att de fått uppleva något "hands-on". De framhöll också inspirationen museibesöken gav dem, en vilja att lära sig mera. En stor framgång var också att man nådde skolor med elever i lågstatusområden, från mindre bemedlade familjer, som kanske aldrig annars skulle ha kommit i kontakt med museerna.

Stockholms museer har gett ut en gemensam folder, en Lärarguide, som ska vara till hjälp för lärare som funderar på att göra ett besök. Där skriver de bl.a. om att det ligger i museernas uppdrag att samla, vårda, bevara och visa kulturarv inom olika ämnesområden. Ett museum finns alltså till bland annat för att alla ska få tillgång till detta kulturarv. Därför kan man påstå att museernas tillgänglighet för alla i slutänden är en demokratifråga – och i denna fråga möts intentionerna i skolans läroplan och det ansvar och uppdrag som museerna innehar.

(<http://www.historiska.se/upload/lärrarhandledningar/LärarguidenA4.pdf>)

Hinder för samarbetet?

Samarbetet mellan skola och museer är inte alltid helt enkelt. Statens kulturråd sammanställde 2007 en rapport med namnet "*Kulturliv och skola. Hinder och framgångsfaktorer för samverkan*". Några av de hinder för ett välfungerande samarbetet som rapporten tar upp är att skola och kulturliv har olika kunskapssyn, olika utgångspunkter för arbete, och olika syn på vad som är ett gott resultat. Samarbetet försvåras dessutom av de myter och föreställningar de har om varandra.

Berit Ljung skriver i sin avhandling *Museipedagogik och erfارande* (2009) att det inom alla yrkestraditioner finns invanda mönster och beteende vilka präglar verksamheten och dess förhållningssätt, både till sitt eget arbete och till omgivningen. Dessa traditioner kan i bland sätta hinder för samarbetet. Skolan och museet är två instanser med starka traditioner vilket gör att samarbetet i bland kan vara väldigt tidskrävande. Ljung menar vidare att man inom skolan och museer använder sig av olika begrepp och att detta i sin tur kan ställa till problem i kommunikationen mellan de båda instanserna. Det finns inte heller någon uttalad gemensam definition om vad en museipedagog är eller ska kunna.

Annika Bergsland skriver att en gemensam begreppsmodell är nödvändig för att få ett lyckat samarbete mellan skola och museum. Hon refererar till den franska teoretikern Michael Foucault, som menar att det är först när en företeelse får ett namn och man kan enas om en begreppsapparat som företeelsen finns. När det inte finns en gemensam begreppsgrund finns inte företeelsen i människors medvetande. Det är därför av största vikt att man skapar en gemensam begreppsgrund för vad en museipedagog är (Bergsland i *Svenska Museer* nr 4, 2003).

I en enkätundersökning som Ljung genomfört bland hundra museipedagoger visar det sig att en del av museipedagogerna anpassar sig efter skolans behov medan andra utgår enbart från de kulturpolitiska mål som är satta. Detta kan leda till att skolan och museerna har olika mål med verksamheten vilket gör att de inte får största möjliga utbyte av varandra. (Ljung, 2009)

Cecilia Axelsson skriver i sin avhandling *En meningsfull historia* (2009) att hon anser att museiutställningar skulle kunna integreras mer i skolarbetet men att detta kräver en mer genomarbetad och långsiktig plan för undervisningen och förutsätter ett djupare samarbete mellan lärare och museipedagoger. Hon beskriver att ett museibesök i dag främst används som en trevlig utflykt och ett avbrott från skolarbetet, eller att museet kan tillhandahålla expertis-kunskap i historieämnet.

Aronsson (2000) skriver att pengar också kan vara ett hinder i samarbetet. Museer har ofta ont om pengar och är beroende av bidrag för att finansiera sin verksamhet. Detta kan leda till att det är svårt att sätta av pengar för att arbeta med skolan. Gunilla Lindqvist kommer i boken *Historia som tema och gestaltning* (2000) också in på problematiken med knappa resurser. Hon menar vidare att museets personal ofta inte räcker till och att skolans lärare ofta känner sig handfallna och osäkra på sin kunskapsnivå när det gäller att arbeta tillsammans med museet.

Från skolans sida bör museibesöken inte utformas som ett avbrott i den dagliga verksamheten, utan ses som en del av elevernas lärande. Vidare borde samarbetet inte stanna vid enbart museibesöket, utan för- och efterarbetet är minst lika viktigt. Det har både skola och museum allt att vinna på. Det skriver såväl Gunilla Lindqvist(2000) som Zollinger Henderson och Atencio (2007).

Utveckling av samarbetet

Det råder inga tvivel om att såväl museet som skolan vill ha ett lyckat och givande samarbete. En viktig faktor för att ett sådant skall komma till stånd är arbetet före och efter museibesöket. Monica Cassel skriver i sin bok *Museipedagogik – konsten att visa en utställning*(2001) att museipedagogen bör ta reda på elevernas förkunskaper, för att kunna anpassa svårighetsgrad och visningens längd efter dessa. Man kan be eleverna själva berätta vad de vet om ämnet i början av besöket, eller ännu hellre, kontakta läraren redan innan och fråga om besöket är tänkt som en introduktion till ämnet eller om det är något de har arbetat med i skolan, och är väl insatta i. Cassel förordar att besöken läggs sent i studiekursen, för att eleverna då kan associera nyheterna till de redan kända kunskaperna, och på så sätt orkar de ta in mycket mer.

Zollinger Henderson och Atencio (2007) har i sin forskning undersökt viktiga faktorer för att maximera barns lärande vid besök på museer med en upplevelsebaserad inriktning. De utgår från att lärande är situerat i en fysisk, social och interaktiv kontext. Ett lärande som utgår från ett intresse för något är njutbart och roligt, till skillnad från en tråkig uppgift man helst vill slippa. Varje individ är både elev och lärare, eftersom både vuxna och barn lär av varandra, och genom att upptäcka och undersöka på egen hand. I museikontexten innebär det att lärande är inbäddat i den interaktiva processen besökarna emellan, och mellan besökaren och föremålet/företeelsen. Lärande

på museum är därför både dialogiskt och "hands-on". Fokus ligger på den upplevelse som äger rum i miljön.

Dewey menade att upplevelser som leder till att man växer är det som är viktigt. Det är lärarens eller utställningsdesignerns uppgift att fråga sig själv: - vad bidrar den här lektionen/utställningen till vad någon vet, känner eller förstår? Det handlar alltså inte om vad individen lär sig, utan om vad upplevelsen tillför dennes tidigare erfarenheter. Hur bör miljöerna då vara utformade? Det är viktigt att besökarna uppmuntras att agera, utforska, manipulera, sortera och beskriva det fenomen som de undersöker. Det måste finnas möjlighet att fysiskt interagera med miljön och lösa problemen som förevisas. De upplevelsebaserade museerna tilltalar både de barn som har inlärningsvärigheter och de utan, och det sinnrika är att i sådana miljöer suddas också gränserna dem emellan ut.

Detta beror enligt Rapp (2005) på förekomsten av väl stödda instruktioner, meningsfulla och kontextuella aktiviteter, ett självreglerande lärande, och etableringen av en lärandegemenskap.

Zollinger Henderson och Atencio skriver vidare att genom ett samarbete skola-museum kan de bästa förutsättningarna för barns lärande ges. Upplevelserna på museet ska inte ersätta den traditionella undervisningen utan komplettera den. Det är viktigt att dessa upplevelser integreras i klassrumsundervisningen, och vävs samman med denna, inte som en specialaktivitet, vid något enstaka tillfälle. Museer erbjuder individen en möjlighet att själv uppleva fenomen, pröva på och upptäcka på sätt som det är svårt att genomföra i det traditionella klassrummet. Man bör som lärare själv besöka museet, och förbereda sig innan man tar med klassen dit. Eftersom det är viktigt att kursplanen korresponderar med det som erbjuds på museet, bör besöket där vara upplevelseinriktat snarare än informationsinriktat. Det är också viktigt att det sker en uppföljning av besöket och att man planerar in fler besök. Det är viktigt att inse att utställning kan besökas flera gånger, och att det varje gång sker ett nytt lärande, nya insikter.

När forskarna har frågat nu vuxna om vad de kommer ihåg av museibesök från sin skolgång, så är det de gånger de själva fått vara aktiva som de kommer ihåg bäst. Därför är det av yttersta vikt att museibesöken planeras ordentligt för att få ut så mycket som möjligt och att eleverna får engagera sig i ett lekbaserat, experimenterande lärande.

James F. Kisiel tar i sin artikel *Teachers, museums and worksheets: A closer look at a learning experience* (2003) upp skolan och lärarens roll i museiupplevelsen. Han menar att för att ett besök på ett museum eller konsthall eller annan kulturupplevelse ska vara lärorikt för eleverna så krävs det att läraren förbereder sitt besök noggrant och vet vad han eller hon vill ha ut av besöket. Kisiel skriver vidare att majoriteten av alla lärare inte ser besöket som ett lärotillfälle och en läroprocess utan mer som en slumpmässig aktivitet. Detta

gör att eleverna inte får ut det mesta möjliga av sitt besök. Trots det anser han att museerna och andra kulturinstitutioner är en stor resurs i barnens läroprocess.

Nordiska akvarellmuseet har tillsammans med Göteborgs Universitet 2011 gett ut en studie, *Konsten som läranderesurs*, av Hans Örtengren, Helene Illeris och Venke Aure. I studien problematiseras lärarens roll vid museibesöket. Läraren hamnar alltför ofta i bakgrunden, och lämnar ofta allt i händerna på museipedagogen vid själva besöket. Ett arbete både för och efter museibesöket efterlyses, eftersom alla då skulle få ut mycket mer av det. Från museets sida är det viktigt att släppa in lärarna mer och fråga vad det egentligen är de vill ha ut av besöket. De flesta museer vill i dag minska den enkelriktade kunskapsöverföringen och i stället få en dialog med besökaren. Forskarna har också undersökt vad museerna gör för att få mer aktiva besökare. De har kommit fram till att ifall museet vill ha mer aktiva besökare, så måste de också vara tydligare med detta, t.ex. på sina hemsidor, än vad de är i dag.

Av den internationella forskning vi tagit del av kan vi dra slutsatsen att en av nycklarna till ett framgångsrikt samarbete är att nå lärarna redan under deras utbildning. Katherina Danko-McGhee har studerat ett samarbete mellan The Toledo Museum of Art Family Center och University of Toledo, där blivande bildlärare får chansen att pröva de teorier och metoder de läst om i praktiken, tillsammans med barn. (Danko-McGhee, *Art Education*, 57:6, 5-40).

Helen Freidus har i flera artiklar beskrivit samarbetet mellan Bank Street Collage's Reading and Literacy program och American Museum of Natural History. Bank Street Collage har genom året haft först ett konstruktivistiskt synsätt på lärande och på senare år ett socialkonstruktivistiskt. Enligt dessa perspektiv lär sig både barn och vuxna genom att erfara människor, objekt och miljöer. Delar av undervisningen förläggs till museet, vilket ger lärarstudenterna en vidare syn på hur läs- och skrivinläring kan bedrivas. Vikten av att utgå från barnets egna erfarenheter och förståelse av världen betonas. Museets föremål och museets expertis fungerade som katalysatorer för lärarna och lärarstudenterna. Det fick dem att utveckla en ny passion för sitt arbete, ett nytt sätt att se på barnen och på läroplanen (Freidus, 2007 och 2010).

Även i Sverige har ett samarbete mellan museum och högskola prövats, vilket Annika Bergsland och Petter Ljunggren har skrivit om i rapporten *Så här vill jag göra med mina elever*. De menar att ett lyckat samarbete instanserna emellan kräver att man utbildar utbildarna, d.v.s. lärarna. Lärare har många gånger negativa erfarenheter av museibesök sedan sin egen skolgång och det är därför viktigt att visa dem att museerna har utvecklat sin pedagogik sedan dess. Alla har rätt till ett kulturarv, det är till syvende och sist en demokratisk fråga. Museerna är viktiga läranderesurser, bara skolorna tar tillvara på chansen att uppleva det. Museerna är för många okända miljöer med särskilda koder, och har man som barn inte blivit introducerade till denna värld av lärare eller

föräldrar så är risken att man går miste om en stor del av sitt kulturarv. Att utjämna sådana kulturella klasskillnader är en viktig uppgift för skolan. (Bergsland & Ljunggren, 2007).

Styrdokument

Skolornas uppdrag

I Lgr11 talas om att elevernas "medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet". Som exempel ska eleverna i bildundervisningen få möjlighet att "utveckla kunskaper om bilder i olika kulturer, både historiskt och i nutid" och i historieundervisningen ska elever få fundera över "vad arkeologiska fynd, till exempel myntskatter och fynd av föremål från andra kulturer, kan berätta om kulturmöten och om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män".

Ett sätt att uppfylla dessa mål är att låta eleverna få möta kulturellt och historiskt material genom studiebesök på museer och historiska arkiv. Känslan av att få se och hålla i verkliga kulturhistoriska föremål är svårslagen. Historiebruk är ett nytt perspektiv i läroplanerna. Målet är att öka elevers historiemedvetande genom kunskap om hur historia skapas och används och skapa förståelse för att tolkning av historia alltid är kopplat till nuet och också påverkar hur vi ser på framtiden. I LGR11 står det att "genom undervisningen i ämnet historia ska eleverna utveckla sin förmåga att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv", d.v.s. utveckla ett källkritiskt tänkande.

Nästan alla skolans ämnen finns på ett eller annat sätt representerade på museer i Sverige. Vilka du har tillgång till beror förstås på var du bor. Med dagens moderna teknik är det dock också möjligt att museet kan komma till dig. Stora delar av det som finns i europeiska museala samlingar och arkiv digitaliseras nu. *Europeana* är en webportal som lanserades 2008 av Europeiska kommissionen och där får besökaren gratis tillgång till digitaliserade böcker, ljud, film, fotografier, målningar, kartor, handskrifter, tidningar, arkivhandlingar och annat material. *Digitalt Museum* är en liknande sajt med material från 15 olika svenska muséer.

Enligt Förskolans läroplan LpFö98 ingår det i uppdraget att "såväl utveckla barns förmågor och barns eget kulturskapande som att överföra ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa... Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar".

Såväl i förskolans som i skolans läroplaner poängteras vikten av ett lustfyllt lärande, där barnen ges möjlighet att själva utforska sin omgivning.

Leken är viktig för lärandet, då den stimulerar fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem.

Museernas uppdrag

I tidigare nämnda *Museipedagogik och erfarenhet* skriver Ljung att museernas roll traditionellt innebär att; samla, vårda och visa, samt ofta att bedriva forskning. Museernas uppdrag kan se olika ut men påverkas i hög grad av International Council OF Museums, ICOM, vilket är ett nätverk av museum och professionella inom disciplinen. ICOM har ingen juridisk funktion och kan inte gå in och detaljstyra hur och vad ett museum ska vara men de har en rådgivande roll, vilken museerna ofta följer.

Enligt deras beskrivning är ett museum en institution som genom förvärv, bevarande, forskning, dokumentation, förmedling och undervisning ska öka kunskapen om det kulturella arvet, samhällets framväxt samt spegla och ge kunskap åt hur samhället ser ut i dag:

A museum is a non-profit, permanent institution in the service of society and its development, open to the public, which acquires, conserves, researches, communicates and exhibits the tangible and intangible heritage of humanity and its environment for the purposes of education, study and enjoyment.

This definition is a reference in the international community.

(<http://icom.museum/who-we-are/the-vision/museum-definition.html>)

Vi har i vår studie valt att intervjua personal från museer på tre olika orter, med olika besöksunderlag och med olika inriktningar på verksamheten. Konsthallen i Härnösand, Norra Berget i Sundsvall och Sollefteå Museum har kommunen som huvudman, medan Bildmuseet i sin tur sorterar under Umeå Universitet. Detta gör att uppdragen ser olika ut samt att verksamheten inriktar sig på olika områden. Vi återkommer till detta när vi presenterar museerna närmare i metoddelen.

Syfte

Nedan presenteras vårt syfte med denna undersökning samt de frågeställningar vi har utgått ifrån.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka pedagogers uppfattningar kring samarbetet mellan skola/förskola och museer/kulturinstitutioner. I vår studie är vi intresserade både av hur pedagoger som verkar i skolan och hur pedagoger som verkar i kulturinstitutioner ser på detta samarbete.

Frågeställningar

- Hur ser samarbetet ut institutionerna emellan, enligt pedagogerna?
- Vad ser de för möjligheter med samarbetet?
- Vad ser de som hinder för samarbetet?
- Hur skulle de vilja utveckla samarbetet?

Metod

I detta kapitel redogör vi för vårt val av metod och hur vi har genomfört den empiriska undersökningen. Vi beskriver också de museer vi vänt oss till och de informanter vi intervjuat.

Val av metod

Vi ville studera hur pedagoger inom verksamheterna skola och museum uppfattar och tänker kring samarbetet dem emellan. Därför passar det enligt Dimenäs (2009) med en fenomenografisk ansats, eftersom man då är intresserad av att finna variationer och systematisera människors erfarenheter av olika fenomen. För att ta reda på detta kan man använda sig av enskilda intervjuer, gruppintervjuer, self-report, observationer, teckningar, skrivna svar eller historiska dokument. Vi har valt att samla in vårt empiriska material i frågan med hjälp av kvalitativa, semistrukturerade intervjuer. Den kvalitativa intervjun liknar till formen ett samtal, med ett bestämt fokus, men med få fasta frågor. Syftet är att få informanten att själv berätta, att delge oss sin uppfattning i frågan (Dimenäs, 2009).

Brinkmann och Kvale beskriver i *Den kvalitativa forskningsintervjun* (2009) sju stadier i den kvalitativa undersökningen. Utifrån dessa sju punkter har vi försökt att bygga vårt arbete. Stadierna är tematisering (syfte och ämne), planering, genomförande av intervjun, transkribering, verifiering, analys och rapportering av resultatet.

Den kvalitativa undersökningen

Tematisering

Valet att vi ville skriva om mötet mellan skola och museum var för oss självklart eftersom vi på det viset kunde knyta ihop vår lärarutbildning med våra tidigare studier och arbeten. Vi började läsa in oss på ämnet väldigt brett, och smalnade med tiden av det med fokus på själva samarbetet institutionerna emellan. Intervjuerna byggde på en intervjuguide där inledande frågor kring bl.a. deras utbildning följdes av frågor kring hur samarbetet såg ut, vilka möjligheter de såg med ett samarbete, vilka eventuella hinder som fanns och hur de skulle vilja utveckla samarbetet.

Planering

Efter att ha läst in oss på ämnet, funderade vi kring vilka museer vi ville vända oss till, och vilka stadier inom förskola och skola vi skulle välja. Urvalet styrdes till stora delar av våra egna tidigare kontakter, och vad som var praktiskt genomförbart. Vad gällde museerna ville vi rikta in oss på historiska

museer och konstmuseer, dels med tanke på våra tidigare erfarenheter och kunskaper, men också för att vi var nyfikna på att se huruvida deras arbete mot skolorna skilde sig åt på något vis, och vad det i så fall kunde bero på. Vi ville gärna ha museer som hade olika huvudmän och som var belägna på olika orter, och dessutom orter med olika stora upptagningsområden.

Vi var länge osäkra på huruvida vi skulle koncentrera oss på enbart skola eller förskola. Till sist valde vi att ta med båda parter, eftersom det kunde vara intressant att se om det fanns några skillnader dem emellan gällande samarbetet med museer. Vi eftersträvade också att få med informanter från både de skolor som ligger nära museet och de som ligger långt ifrån, också det för att kunna upptäcka eventuella skillnader. För att få ett så objektivt resultat som möjligt, har vi valt att i möjligaste mån inte intervjua personer vi känner väl. Vi kontaktade dem vi ville intervjua per epost eller telefon, och presenterade oss själva, vad studien syftade till, och poängterade att vi följde Vetenskapsrådets etiska krav gällande information, konfidentialitet (om de så önskade), samtycke samt nyttjande. Vi intervjuade i slutändan en pedagog från förskolan, två från lågstadiet och en från mellanstadiet, fem museipedagoger varav tre vid lokalhistoriska museer och två med inriktning mot konst.

Genomförande

Vi valde att i första hand genomföra intervjuerna ansikte mot ansikte, och med hjälp av en diktafon, för att slippa föra löpande anteckningar under samtals gång. Det trodde vi skulle ta för mycket fokus från själva samtalet, och försämra vår förmåga att ställa relevanta följdfrågor. Kvale och Brinkmann beskriver fördelarna med att intervjua öga mot öga, så att kroppsspråk och liknande kan studeras. Från början var vår tanke att alltid delta båda två vid intervjuerna. En av oss skulle ställa frågorna och den andra skulle anteckna sådant som inte kommer med vid inspelningen, som t.ex. kroppsspråk, ansiktsuttryck, tonfall osv, samt flika in följdfrågor. Det visade sig i slutändan, av praktiska skäl, att det endast var möjligt att delta båda två vid det första intervjutillfället. Det var naturligtvis en något sämre lösning, för det är möjligt att vi missat något när vi då själva både intervjuade och antecknade. Vi upplevde dock inga större problem med detta. Tack vare diktafonen så hade vi goda möjligheter att anteckna och fundera kring följdfrågor. Intervjuerna genomfördes i lugna miljöer, sittandes mitt emot varandra. Intervjuerna varade i ca 30 min-1 timma. Efter den första intervjun, där vi båda deltog, så gjorde vi en analys och reflektion kring utfallet. Vi kunde då ta ställning till om vi behövde omformulera någon fråga, och om det var något särskilt vi behövde tänka på inför de följande intervjutillfällena.

Transkribering

Vi transkriberade intervjuerna så nära i tid som möjligt, för att det skulle vara färskt i minnet. Därför valde vi också att arbeta på det sättet att den som genomfört intervjun också var den som transkriberade den. Det transkriberade materialet har vi sedan delat med varandra, inför analysen.

Verifiering

Intervjuerna är inspelade med hjälp av diktafon och vi har dessutom varit två som har bearbetat och analyserat materialet, vilket ökar reliabiliteten (Dimenäs, 2009). Generellt sett är det dock vanskligt att tala om reliabilitet när det gäller kvalitativa studier. Jan Trost (2005) menar att i den kvalitativa intervjun vill man få veta hur de intervjuade tänker, känner och handlar. Människan är inte stabil eller statisk i sina föreställningar över tid och idén om att samma svar ges på en fråga då den ställs vid skilda tillfällen bygger just på en föreställning om att konstans ska gälla. Hög reliabilitet förutsätter hög grad av standardisering men i den kvalitativa intervjun eftersträvar man det motsatta. Hög reliabilitet och låg standardisering är två oförenliga målsättningar.

Generaliserbarheten är det svårt att säga något om när det gäller semistrukturerade intervjuer med några få utvalda. Det spelar roll både vilka vi som intervjuar är, och vilka de intervjuade är. Vi kan dock genom att jämföra våra resultat med tidigare forskning få en fingervisning om huruvida läget så som vi beskriver det skulle kunna vara gällande för liknande verksamheter i resten av landet, ett slags allmängiltigt tillstånd.

Analys

Vi har båda två tittat på allt material, även de intervjuer vi inte själva har genomfört. Vi har först bearbetat materialet enskilt, för att sedan jämföra och diskutera våra iakttagelser tillsammans. Därefter har vi gjort en sammanställning där vi tematiserat materialet utifrån det mönster som framträdde i intervjusvaren. I de flesta fall har vi refererat svaren och i några enstaka fall har vi gjort direkta citat. För att tydliggöra vilken kategori den citerade informanten tillhör har vi valt att skriva det inom parantes i resultatet.

Rapportering av resultat

Resultatet vi har kommit fram till har vi rapporterat i form av denna uppsats. Vi har skrivit vissa stycken var för sig, och sedan läst och bearbetat texten tillsammans. Vi har också låtit andra läsa och granska, såväl människor väl insatta i ämnet (som vår handledare och andra verksamma pedagoger) som lekmän utan tidigare insikt i ämnet. De har gett oss viktig feedback och starkt bidragit till studiens kommunicerbarhet.

Museerna i vår undersökning

Beroende på huvudman, storlek, ansvarsområde och personella och ekonomiska resurser skiljer sig museerna i vår studie åt väsentligt på vissa punkter. Därför har vi valt att i korthet beskriva dem närmare nedan.

Sollefteå Museum

Sollefteå Museum invigdes 2003 och har som uppdrag att "i ett lokallistoriskt museum visa vårt kulturarv, med den militära epoken som en av delarna".

Innan dess fanns nämligen museiverksamhet vid de militära förbanden T3 och I21, men de lades ned sommaren 2000. Huvudman för museet är Sollefteå Kommun. Den fasta utställningen består av fyra viktiga delar i Sollefteå historia, nämligen forntiden, skogen, älven och försvaret. Utöver dessa så visas under året flera tillfälliga utställningar med anknytning till Sollefteås lokalhistoria. För arbetet med skolprogrammen är 1 ½ tjänst avsatt och de anställda är två utbildade förskollärare.

Norra Berget

Föreningen Norra Berget driver verksamheten Norra Berget. Sundsvalls kommunfullmäktige har gett föreningen uppdraget att:

- levandegöra Norra Berget - Sundsvalls stadspark året om
- tillföra området verksamheter på ett sådant sätt att stadsparkens kulturella värden bearbetas och levandegörs i en för besökarna förtjänstfull inriktning
- Anordna aktiviteter för besökare i allmänhet samt för barn och ungdomar i synnerhet.

För skolverksamheten har de fyra anställda.

BildMuseet

Bildmuseet, med Umeå universitet som huvudman, är ett publikt rum för samtida konst och bildkultur. Här visas utställningar med internationell samtidskonst och visuell kultur tillsammans med konsthistoriska tillbakablickar. Visningar och konstpedagogiska program för grund- och gymnasiekolan är viktiga delar av Bildmuseets verksamhet. BildMuseet har nyligen flyttat till Umeås nya Konstnärliga centrum, med Designhögskolan, Konsthögskolan och Arkitektshögskolan som närmsta grannar och kommer att återinvigas i mitten av maj. På museet finns en konstpedagog anställd. Denna har huvudansvaret för all pedagogisk verksamhet, oavsett åldersinriktning, och till sin hjälp har hon övriga intendenten samt timanställd personal.

Härnösands Konsthall

Härnösands Konsthall har kommunen som huvudman och koncentrerar sin verksamhet kring tillfällig konst skapad av barn och som alla förskolor och grundskolor i Härnösand inbjuds att skicka in verk till. Konsthallen har bara 1½ tjänst för hela verksamheten, så det är svårt att säga hur stor del av arbetstiden som går åt till skolverksamheten.

Informanterna i vår undersökning

För att göra det tydligare för läsaren har vi efter citaten i resultatdelen också lagt in vilken kategori informanten som är citerad tillhör.

Skolorna

I skolan har vi intervjuat en förskollärare, två lågstadielärare och en mellanstadielärare. Förskolläraren arbetar på en skola belägen ca 1,5 mil från tätorten där museet finns, en skola ligger belägen ca 5 km från tätorten, de andra skolorna har gångavstånd till museet. Av samtliga är endast en man. De är alla i medelåldern och har arbetat inom skolan i minst 5 år de allra flesta har dock jobbat längre än så. I resultatdelen valde vi att kategorisera informanterna efter vilket stadium de arbetar i; förskola, lågstadiet, eller mellanstadiet.

Museerna

På museerna är samtliga informanter kvinnor i medelåldern. Antalet år inom yrket skiftar från 5 till 30 år. Två av informanterna har en förskolläraryt utbildning sedan tidigare och en är nästan färdig lärare. En är konstpedagog och den sista är konstvetare med också en konstnärlig utbildning. I resultatdelen valde vi att kategorisera informanterna efter verksamhetsområde; konst eller lokalhistoria.

Resultat

I detta kapitel redovisar vi vårt resultat och vår tolkning/analys av den empiriska undersökningen.

Hur ser samarbetet ut?

Samarbetet mellan museerna och skolorna i vår undersökning ser väldigt olika ut. Vissa av våra informanter från skolan anser att de har ett starkt samarbete med museet som finns på deras ort, medan andra beskriver att samarbetet inte alltid är så starkt som de skulle vilja. Hur ofta man besöker museet och syftet med besöket varierar också. Vi kan dock inte se några skillnader i samarbetet kopplat till i vilken åldersgrupp pedagogerna arbetar i. Pedagogerna från skolan beskriver att man själv måste vara intresserad för att kunna hitta information om vad de olika aktörerna erbjuder. Vissa av våra informanter beskriver detta som ett problem medan andra ser det som enkelt och självklart. Samma sak beskriver man också från museernas håll:

...Ofta är det engagerade lärare. Det svåra är hur man når de andra? De kollar på hemsidan och så... Vi finns dock inte med på hemsidan..."(museipedagog, lokalhistoria)

Museet vet jag inte om dom ringer alls. Tror inte vi fått papper heller... (lågstadielärare)

Det är ju inte det första man tänker på om man säger så. Det måste ju ligga på dem också... Man vet ju inte vad som finns... De (museet) måste ju visa lite engagemang...(lågstadielärare)

Museerna tar kontakt med skolorna genom utskick. Dessa kommer oftast till skolan och inte adresserade till enskilda lärare. Vissa har även information om skolprogrammen på hemsidan. Museets inriktning verkar inte spela någon roll vad gäller kontaktandet av skolorna/förskolorna.

Alla museer vi har varit i kontakt med har skolprogram i någon form. Dessa ser dock olika ut beroende på vilken åldersgrupp de är riktade mot. De lokalhistoriska museerna har så kallade tidsresor och upplevelsevisningar för de yngre barnen och mer berättande/informativa program för de äldre. Men alla museer oavsett inriktning beskriver att de vill att deras program ska vara aktiverande i någon form:

När vi har skolprogram handlar det aldrig om att man går runt och har en visning med en klass, möjligtvis en kort presentation av utställningen. Dom ska vara aktiva. Det kan handla om att jag sätter dem framför ett konstverk och så ska dom hitta på en historia eller svara på frågor och diskutera i gruppen, alltså få kontakt med

konstverket, och då kan det vara viktigare att dom bara fått tittat ordentligt på ett enda konstverk i utställningen än att de förts runt. (museipedagog, konst)

När det gäller läroplaner och hur de olika museerna jobbar mot dem finns stora variationer. Några beskriver att de försöker att följa dem och anpassa sin verksamhet till dem medan andra inte är medveten om skolans och förskolans måluppfyllelse och läroplaner. Inte heller här finns några skillnader mellan beroende på om de inriktar sig konst eller lokalhistoria:

...Ja det har jag som ambition att göra. Jag vet att det finns en fras där som säger att barn och ungdomar ska veta vad samhällskonst är... (museipedagog, konst)

En informant från skolan berättar att lärarna på den skolan fungerat som en sorts testpiloter, och blivit rådfrågade av museet när de har satt ihop sina skolprogram. Andra är medvetna om läroplanen, men utgår ändå från sin egen verksamhet när de utformar utställningar och programverksamhet:

Nej. Vi måste utgå från det vi har att visa. För våra utställningar sätter vi ju med 2 års framförhållning. Så vi utgår från det... (museipedagog, konst)

När det gäller bearbetning av det man upplevt på museet sker detta på olika sätt. Vissa skolor jobbar själva vidare med sina upplevelser och gör kopplingar till dessa i skolarbetet, medan andra inte arbetar vidare. Från museernas sida finns ingen regelbunden uppföljning av skolverksamheten, dock önskar hälften av våra informanter att de hade tid över för detta.

Lärarna kommer i flera intervjuer in på kommunens kulturskolas samarbete med skolan. Det verkar lärarna vara välbekanta med, till mycket större del än vad de är med museernas arbete.

En av informanterna från kultursidan berättar om att de sedan flera år samarbetar med lärarutbildningen genom att de i flera kurser förlägger lektioner och föreläsningar på museet.

Vinster med samarbetet

Såväl våra informanter från förskola/skola som från museer har alla uttryckt att det finns vinster med ett närmare samarbete. En av vinsterna som tas upp är att museet besitter en expertkunskap som lärarna inte har:

Jo, för skolan i stort, det är alltså att få ta del av kunniga människor. För vi sitter inte inne med all kunskap själv utan man måste komplettera lärarnas kunskap med andras kunskap också. Det finns på museet, absolut! (lågstadie lärare)

Museivanan och att barnen får lära sig att lyssna på någon annan nämns också i flera av intervjuerna, liksom museernas sätt att med hjälp av rekvisita och rollspel fånga barnen:

Ja, jag tycker ju att... ja... de har ju experthjälp, och så får barnen lära sig att lyssna på någon annan... De är ju ofta tidsenligt klädda och barnen lyssnar ofta bättre där än på oss. (lågstadie lärare)

Vi var och tittade på utställningen om Högom. Men det allra mest fascinerande var svärdet som finns där, du vet, och filmen om hur man kunde göra ett eget svärd. Det är så häftigt för eleverna att se hur man gör ett svärd och sedan få se svärdet i verkligheten. Det hänger ju bredvid där man kan kolla på filmen. (mellanstadie lärare)

Ja, jag tycker att de får lära sig lokalhistoria. Plus att de får en museivana eller vad man ska säga. De får se att det inte behöver vara så tråkigt att gå på museum...(museipedagog, lokalhistoria)

Dock används inte museet enbart som en källa för kunskap, utan ofta är huvudsyftet att det ska vara en trevlig utflykt för eleverna. Hälften av våra informanter uttrycker att museet utgör en viktig del i undervisningen som man inte kan ta del av på skolan. Eleverna får en djupare kunskap om samhället och närmiljön.

Från museet sida finns enligt informanterna många vinster att göra med ett bra samarbete med skolan. Genom att ha ett bra samarbete med skolan så skapar man en större gemensam grund och en förståelse och respekt för varandras arbetsområden. Två av våra informanter ser ett bra samarbete som en möjlighet till att få en högre prioritet i skolan/förskolan och att skolan/förskolan börjar se dem mer som en resurs i stället för något tidskrävande.

Många ser även eleverna som potentiella framtida besökare, som genom skolan hittar ett intresse för historia och konst. Det inser även lärarna:

Jag tror inte att besöksfrekvensen är så jätte jättehög... men jag tror ju att vi hjälper till att skapa det här intresset för att gå på museum. (lågstadie lärare)

Många elever tar efter ett besök på museet med sina familjer dit för att visa vad de har upplevt:

... från museet sida så är vi ju skattefinansierade vi finns till för medborgarna och då vill man ju att de ska få ut något av det. Vi vill att våra pedagogiska program ska kännas tillgängliga att få dem att vilja komma tillbaka. (museipedagog, konst)

Kommunerna säger sig vilja prioritera barn och ungdomskultur och då har museerna ett viktigt uppdrag i detta.

Hinder för samarbetet

En sak som många av våra informanter vid skolorna/förskolorna nämner som ett hinder för att samarbeta med museum är att informationen om vad som finns att göra ofta är knapphändig och kräver att pedagogen själv engagerar

sig för att söka reda på den. Oftast går informationsblad ut till skolan och inte till de enskilda pedagogerna. Detta gör att informationen ofta kommer bort eller sållas bort som mindre viktig:

Ja det är väl till rektorn, så då är det ju inte säkert att man får papperna. Beror ju på hur skolan är, vad som är viktigt... Mmm, det är ju olika beroende på var man är...
(lågstadielärare)

Vissa av våra informanter i förskola/skola ser brist på pengar som ett problem. Detta är också något som syns hos museerna och då i form av otrygga anställningsformer. Informanterna från skolorna och förskolorna anger tidspress som en vanligare orsak till varför vissa skolor/förskolor väljer att inte använda sig av museet. Här finns det dock en skillnad på förskolan och skolorna i vår undersökning. Skolorna ser förlusten av schemalagd lektionstid som det största hindret för utökat samarbete medan förskolan uttrycker att transporter och öppettider är ett problem:

... ofta kan inte vi åka på det där, det är inte den tiden. Det är lite obekväma tider som de har det där. För ibland kan det vara på eftermiddagen, och då kan ju inte vi fara iväg. Inte vi som jobbar i skolan i alla fall. Utan då blir det väl i så fall mer fritids. Och då är det ju det här med skjutsar och att det kostar och så.
(förskollärare)

Det är ju ändå hela tiden det här med pengar och skjutsningar. Det är ju det som... Så egentligen tycker jag nog att de hellre kunde komma ut till oss. Känner jag...
(förskollärare)

Tidsbrist uttrycker informanter från båda sidorna som ett problem. Problemen är ofta logistiska, och ligger i scheman, tider som måste passas, alltför stora grupper och transporter. Museipedagogerna verkar tycka att skolans låga flexibilitet vad gäller tid och schema sätter käppar i hjulet. De hinner inte alltid med det de skulle vilja med barnen.

Det uttrycks även att hindren för samarbete sitter i skolans tradition och att man där är van vid att arbeta efter vissa mönster och traditioner. Det skiftar dock från lärare till lärare hur bunden man är till dessa mönster:

...Nej, hindren de skapar man väl själv... Hindren det är att bli låst i gamla tankar! Att lärande bara sker i klassrummet...(lågstadielärare)

En annan lärare säger angående hindren:

Nej, egentligen inte, pengar och tid saknas ju alltid, men du får ju mycket också. Vi som ligger i stan kan ju gå till det mesta, och det som det tar i tid betalas igen. Det är ju bara ett annat sätt att hämta kunskap, för kunskapen får du ju ändå.
(mellanstadielärare)

Lärarna har på senare år fått en ökad arbetsbörda och det märker även museets personal av, genom att det blir allt svårare att locka folk till informationskvällar och liknande:

De sista åren var det dock väldigt svårt att få lärarna att komma på de här kvällsträffarna. Man märkte hur lite tid de hade att prioritera.(museipedagog konst)

Hos en av museipedagogerna anas att hon upplever att skolan inte har samma syn som de på det skapande barnet. Skolans pedagoger vill alltid bedöma, och rätta till, vilket dödar barns kreativitet. Samma informant säger sig ha mött lärare som drar sig för att komma dit, just för att de är rädda för att inte själva kunna.

Utveckling av samarbetet

Bättre information efterfrågas från båda håll. Många lärare upplever att informationen från museerna är bristfällig eller kommer för sent. Andra uttrycker det som att det gäller att vara på hugget, och själv ta reda på vad som finns att tillgå:

Ja, problemet är nog att man inte vet vad som finns och vad man kan kräva eller efterfråga.(förskollärare)

... platserna går ju så himla fort att fylla så de som är intresserade vet att de ska ringa.(museipedagog, lokalhistoria)

Museipedagogerna skulle gärna vilja att lärarna kom med fler önskemål, och var tydligare med vad de vill ha ut av museibesöket, samt vilka skolprogram som skulle kunna vara intressanta för olika åldersgrupper. Museipedagogerna är inte så insatta i skolans läroplaner, men uttrycker att de tacksamt skulle ta emot stöd från lärarna i den frågan. På flera museer har de tidigare haft lärarträffar där de utbytt information och bekantat sig med varandra. Varför dessa träffar inte är årligen återkommande framkommer dock inte, även om det är något som efterfrågas från båda sidor.

Museet gör sällan någon uppföljning av skolans besök, annat än att de kanske frågar läraren vad de tyckte om de stöter på varandra i något sammanhang. En av informanterna anger tidsbrist och personalbrist som orsak till varför det är så.

I vilken grad lärarna förbereder sig innan ett besök på museet skiftar.

En berättar:

... jag går ju alltid själv innan och tittar på det vi ska se på och bildar mig en uppfattning om det och läser på. (mellanstadielärare)

Samme lärare berättar att han brukar ge eleverna uppdrag att utföra under besöket, som att t.ex. välja det konstverk de tyckte bäst om, och arbeta vidare med det i skolan sedan.

Skolans pedagoger saknar museets uppsökande verksamhet:

Förut, de kanske hade mer pengar då också, men Kultur i Västernorrland hade ju såna där grejer som de for ut med, som t.ex. om Ester Isaksson (vissångerska från Helgum) med hennes sånger...(förskollärare)

... för det är ju svårare för oss att komma in det är det ju... (förskollärare)

Sedan kommer informanten på att de i så fall skulle missa möjligheten att få se de autentiska föremålen, vilket hon menar vore synd.

Samma informant nämner att de har ett samarbete med kulturskolan, och att dessa till skillnad från museerna kommer ut till skolan, i stället för tvärtom, vilket är mycket uppskattat.

Samarbete mellan olika kulturinstitutioner på en ort, genom exempelvis bildande av nätverk kanske skulle underlätta, uttrycker en del museipedagoger, både för dem själva och vid information gentemot skolorna.

Diskussion

Här diskuterar vi det resultat vi fått fram genom våra intervjuer. Vi presenterar också de slutsatser vi har kunnat dra när det gäller vår egen undersökning i förhållande till bakgrunden (forskningsläget), framför egen kritik mot studien, ger några avslutande kommentarer, samt ger förslag till vidare forskning.

Resultatdiskussion

Hur ser samarbetet ut?

Det finns stora variationer i graden av samarbete. Det är väldigt mycket upp till läraren att se till att museet besöks, men också hur arbetet före och efter läggs upp. Vi har inte kunnat se några skillnader beroende på i vilken åldersgrupp man undervisar. Till viss del kan graden av samarbete ha att göra med skolans placering, närheten till museet, men allra mest ligger det nog i personligt intresse och engagemang från lärarens sida. Det finns olika vägar att nå målet med undervisningen och det är inte alla lärare som vågar förlägga undervisningen utanför klassrummet. Axelsson(2009) skriver att många pedagoger i skolan kan vara rädda för att röra sig i museets sfär då de inte känner att de har tillräckligt med kunskap för att förmedla vad som visas på museerna.

I vår studie uttrycker informanterna från kultursidan att de arbetar med att aktivera barnen under deras besök på museet. Vikten av ett sådant arbetssätt poängteras av Dewey(1980), Ljung (2009), Zollinger Henderson och Atencio (2007) och Fors (2006).

Museipedagogerna verkar mera nöjda med samarbetet än vad lärarna är. Men, de vill ju förstås att fler besökare ska hitta till museet och att skolklasserna skulle komma oftare. Likaså önskar de att fler pedagoger hittar till deras verksamhet och då särskilt de som inte har varit i kontakt med museet innan.

Vinster med samarbetet

Flera av skolans pedagoger nämner vinster som tillgång till expertkunskap, att eleverna blir museivana, får lära sig lyssna till någon annan, samt museernas sätt att arbeta med gestaltning. Detta annorlunda arbetssätt, med estetiska inslag verkar ses som positivt, men huruvida lärarna själva sedan försöker införliva mer av det i sin egen undervisning ser olika ut och är upp till varje person. En av informanterna tycker att den största vinsten med ett besök på museet är att eleverna får ett trevligt avbrott i den ordinarie undervisningen. Den inställningen stöds av många enligt Axelsson(2009).

Andra vinster som nämns är att eleverna får en djupare förståelse av det samhälle de lever i samt att de får tillgång till sitt eget kulturarv. Bergsland och Ljunggren (2007) menar att alla har rätt till kulturarvet och att detta är en demokratisk fråga. Fors (2006) beskriver utställningarna som kulturmöten. Hon menar att utställningarna bär på inbyggda värderingar som ungdomarna socialiseras in i.

I den internationella forskningen vi tagit del av har vinster som t.ex. ökad förmåga till kritiskt tänkande och underlättande av skrivinläring framkommit (Zollinger Henderson & Atencio, 2007; Freidus, 2010; Korn, 2010). Det har dock ingen av våra informanter tagit upp. Detta anser vi tyder på att estetiska lärprocesser som forskningsområde borde få större utrymme i debatter och i media i Sverige.

Hinder för samarbetet

Ett hinder för samarbete som upprepas av nästan alla våra informanter från skolan och förskolan är bristande information om vad museet och de andra kulturinstitutionerna erbjuder. Denna brist i information leder till att samma pedagoger återkommer till museet år efter år och att det är svårt att locka nya skolor och pedagoger. De museer som har deltagit i vår studie har ingen förklaring till varför det ser ut som det gör. De har heller ingen handlingsplan för hur de ska komma tillrätta med problemet. Vi anser att ett av problemen till att informationen inte når alla sitter i att skolans personal känner att det inte har tid att ta del av den information som kommer till skolan samt att de är vana att få informationen presenterad på ett annat sätt. Informationen om museernas verksamhet skickas till skolan i helhet och inte till pedagogerna själva, vilket ibland resulterar i att informationen ibland sällas bort som mindre viktig. Vem som sällar bort informationen framkommer inte av informanterna. Pedagogerna som är verksamma inom skolan/förskolan ser detta som ett administrativt problem men av våra intervjuresultat kan man utläsa att det inte bara är administrationen som skapar skiljeväggar mellan skolan/förskolan och museet. I kulturrådets utredning *Kulturliv och skola* från 2007 skriver man att en viktig byggsten för samarbetet mellan kulturliv och skola är att personalen inom skolan/förskolan har ledningens stöd i kulturarbetet.

Det är ofta pedagogens engagemang som är den drivande faktorn till hur samarbetet mellan skola och museum ser ut. Pedagogens syn på kunskap och lärande är också en viktig faktor i hur samarbetet fungerar. Några av informanterna i vår studie ser själva (eller nämner kollegor som gör det) på besök på museer som slöseri med värdefull skoltid och något som man kan göra i mån av tid. De ser inte besöket som en lärprocess utan mer som en rolig utflykt för barnen, någonting att fylla ut skoldagen med. Såväl Zollinger Henderson & Atencio (2007) som Axelsson(2009) skriver att museibesöken inte bör utformas som ett avbrott i den dagliga verksamheten, utan ses som en del av elevernas lärande. Kunskapsbearbetningen bör för att få maximal effekt även fortsätta i skolan. I vår studie sker en sådan efterbearbetning bara i något

enstaka fall. Vi tror att efterbearbetningen ibland uteblir på grund av skolans organisation och snäva tidsram samt att pedagogerna har fått mindre tid för att planera lektioner och att integrera museibesöket i undervisningen. Det kan även vara så att skolans personal behöver mer stöd från museet i efterarbetet, även om det inte har framkommit i våra intervjuer.

Berit Ljung (2009) skriver att olika yrkesgruppers traditioner kan sätta hinder för samarbete. Genom att olika yrkestraditioner har olika diskurser kan det uppstå konflikter och kommunikationsproblem mellan dem. Skolan och museet har enligt Ljung skilda syner på kunskapsbegreppet. Hos en av museipedagogerna anas att hon upplever att skolan/förskolan inte har samma syn som de på det skapande barnet. Skolans pedagoger vill alltid bedöma och rätta till, vilket dödar barns kreativitet uttrycker hon. Denna skilda syn på kunskap tillsammans med de myter som finns om varandras institutioner skapar en klyfta som kan vara svår att överbygga. Skolan och museet är också två relativt tröga organisationer som tar lång tid på sig att förändras. Genom att museerna och skolorna/förskolan i vår undersökning inte är vinstdrivande kanske de inte har samma drivkraft till förändring som till exempel ett vinstdrivande företag, som är beroende av att hänga med i utvecklingen för att inte gå miste om inkomst. Skolverksamheten är en stor och prioriterad del av museets verksamhet, säger många av museipedagogerna. Skolorna ger museet besökare, och vissa av dem kanske också återkommer, men eftersom museerna inte får bidrag per besökare så är de inte beroende av skolan för sin överlevnad.

I vår undersökning kan man också se att museerna inte alltid ses som en resurs för skolan/förskolan. En anledning till detta kan vara att de inte vet vad museet kan erbjuda. Annika Bergsland (2003) skriver att det inte finns någon gemensam begreppsbild av vad en museipedagog kan eller bör kunna. Detta gör att det kan vara svårt för skolan att ställa krav på museet, då de inte vet vilken kunskap museipedagogen besitter. Våra informanter från museerna har alla olika bakgrund och utbildning. Av erfarenhet vet vi också att det är vanligt med projektanställningar inom museisektorn, vilket leder till att kunskapen inom museet skiftar på grund av att personalen byts ut. Detta gör att museets kunskap kan skifta mycket under ett år och det kan därför vara svårt för skolan att hålla reda på vad museet har för personal för tillfället och vilka expertkunskaper denna personal har. Alla museipedagoger anpassar sig inte alltid heller efter skolans och förskolans läroplan och måluppfyllelse utan följer sina egna direktiv och sina egna uppslag. Ljung (2009) kommer också in på detta när hon skriver att en del av museipedagogerna anpassar sig efter skolans behov medan vissa utgår enbart från de kulturpolitiska mål som är satta. Detta kan i sin tur enligt Ljung leda till att skolan och museerna har olika mål med verksamheten vilket gör att de inte får största möjliga utbyte av varandra.

Det finns förutom myter, traditioner och oklara kunskapsbegrepp även en praktisk sida till varför samarbetet inte ser bättre ut. Några av våra

informeranter nämner pengar som ett hinder till samarbete. Aronsson (2000) skriver att museerna ofta har brist på resurser och detta kan i sin tur leda till att man inte känner att man kan utveckla sin skolverksamhet som man skulle vilja. Även i statens kulturråds utredning nämns ekonomi som ett hinder för samarbete. De skriver att kulturprojekt i skolan ofta ligger utanför skolans ordinarie budget. Pengar måste ansökas om till sådan verksamhet, vilket leder till att fokus blir att finansiera projekten i stället för att fokusera på utvecklingsarbete och långsiktiga förändringar. Detsamma gäller för museerna. Detta leder enligt oss till att verksamheten inte utvecklas då man inte har tid för att utvärdera projekten ordentligt. Genom att fokus flyttas från verksamheten till finansiering så blir jakten på pengar till nästa projekt väsentligare än själva projektet. Projekten måste också anpassas till de kriterier som finns för att söka pengar för tillfället.

I vår studie nämns pengar som ett hinder för samarbete för skolans del, och då särskilt i form av kostnader för transporter. Skolor i centrala områden och långt utanför staden verkar ha lättare att transportera sig till museet medan skolor som befinner sig inom ca 10 km från museet har problem med transporterna. En av våra informanter förklarar denna skillnad med att skolor längre ut från centrum ofta får bidrag från staten och kommunen till transporter.

Ett annat hinder som informanterna i vår studie upplevs som större än ekonomin är tidsbristen. Tiden är för knapp för museerna att kontakta och ta emot alla skolor. Att göra program med kvalitet tar tid och detta leder till att man inte kan ta emot så många skolor som skulle vilja. Skolorna känner också att det tar tid att samarbeta med museet och att de måste prioritera bort undervisning för att hinna med museibesöken. Informanten från förskolan nämner att museet har öppettider som är svåra att passa in i deras verksamhet. Skolprogrammen bokas också snabbt och ofta är det samma lärare som är med och hinner boka dem. Detta leder till att museet i verkligheten inte är öppna för alla utan enbart för de elever som har engagerade lärare med en tillräcklig kunskapsnivå om museets verksamhet. Hultqvist(2011) skriver att pedagogerna inom skolan i dag upplever att de har mindre tid för planering av lektioner och att de har mindre frihet i sitt arbete idag än de hade före skolans kommunalisering 1991. Skolan har också blivit mer fokuserad på mätbara resultat vilket gör att det är tänkbart att pedagogerna i vår studie anser att de måste prioritera det som går att presentera i mätbara resultat och då prioriterar bort besök på museum.

Informanterna från museerna tror liksom skolans personal, att ett av de största hindren för samarbete är att skoldagen är så strukturerad och anpassad efter tider som måste hållas.

Utveckling av samarbetet

Alla informanter som deltagit i vår studie har uttryckt att de skulle vilja ha ett bra samarbete mellan skola/förskola och museum. Det är dock ingen som har någon tydlig idé om hur det ska gå till. Förskolläraren i vår studie nämner dock att hon skulle vilja att museet gjorde fler besök i förskolan, eftersom hon upplever att det är enklare för museet att komma till dem än tvärtom. Varför museerna i vår studie inte har någon större uppsökande verksamhet framkommer inte av våra intervjuresultat. Men vi tror att en bidragande faktor till detta är att museerna har begränsade resurser avseende tid och pengar. Aronsson(2000) skriver att bristande resurser kan vara ett problem i museets skolverksamhet, detta är även något som bekräftas av våra informanter. För att samarbetet ska utvecklas behövs därför statliga anslag till museerna eller kommunala bidrag märkta just till skolverksamheten.

Ljung (2009) menar att för att skapa förutsättningar för ett samarbete måste de olikheter som finns i skolan och museets yrkestraditioner överbyggas, de måste hitta en gemensam nämnare att jobba vidare utifrån. Våra informanter uttrycker vidare att informationen är viktig. Dels information om vad museet kan erbjuda, men även vad skolorna efterfrågar. Även engagerade lärare verkar vara en viktig faktor för hur samarbetet mellan skola och museum ut. Kalmar länsmuseum har under åren 2000-2002 arbetat med att sprida ett arbetssätt som de benämner som kulturmiljöpedagogik (Westergren m.fl.), (2003). I denna pedagogik är elevens intresse i centrum och man arbetar för skolan. Skolan är uppdragsgivare och berättar för museet vad de vill ha hjälp med och museet tillgodoser lärarens informationsbehov och kryddar det sedan med sin upplevelsepedagogik. Detta ger enligt Westergren en engagerad skola gällande både pedagoger och elever. Såväl museet som skolan vet vad som förväntas av dem och de känner sig trygga i att de ger och får den information de vill ha. Ett annat exempel på ett svenskt museum som arbetar tätt med skolan är Jamtli, Jämtlands länsmuseum. Några av våra informanter hade nyligen deltagit i en av Jamtlis nätverksträffar för pedagoger som arbetar med tidsresor. De var mycket positiva till detta, och förhoppningsvis kan de också bli inspirerade till att själva arbeta tätare med skolorna i kommunen.

Många av våra informanter ser museibesöken som något som ligger utanför den ordinarie skolramen. Detta gör att man kanske inte gör det för-och efterarbete som krävs för att få det mesta ut av sitt besök på museet. James F. Kisiel tar i sin artikel *Teachers, museums and worksheets: A closer look at a learning experience* upp att lärarens förberedelser är avgörande för vilken effekt besöket på museet har för elevens läroprocess. Trots detta menar Kisiel att många lärare inte har något klart syfte med besöken. Ett par av våra informanter från skolsidan hade dock klara syften med sina besök och arbetade med både förberedelser och efterarbete för att väva in erfarenheten i klassrumsvärlden. I vår studie kan vi ana att ju äldre elever läraren undervisar för, desto duktigare är de på att integrera besöket med det ordinarie arbetet. Detta kan ju dock ha sin naturliga orsak i att man då har särskilda skolämnena som det är lättare att relatera till. Vi kunde dock inte se några skillnader som skulle bero på

pedagogens utbildning eller hur många år pedagogen har arbetat. Det verkar vara så att pedagogens intresse och skolans intresse är avgörande för hur man arbetar med museet

Monica Cassel (2001) är inne på att förberedelser också är av största vikt för museipedagogerna, som genom att i förväg ta reda på elevernas förkunskaper, kan lägga programmet på rätt nivå, vilket gör att besöket blir mycket mer lyckat. Detta är något som konstigt nog inte våra informanter reflekterat kring i någon större utsträckning. Det är viktigt för museerna att veta vad skolan förväntar sig av dem men det är också viktigt att man gör ordentliga uppföljningar av sin verksamhet. Detta både för att kunna utveckla verksamheten samt för att kunna inspirera skolans pedagoger till att arbeta vidare i klassrummet.

Zollinger & Atencio skriver att ett bra samarbete mellan skola och museum ger de bästa förutsättningarna för barns lärande. Upplevelserna på museet ska inte ersätta den traditionella undervisningen utan komplettera den. Det är viktigt att dessa upplevelser integreras i klassrumsundervisningen, och vävs samman med denna. Som vi tidigare tagit upp, så kan möten med konst och kultur förbättra kritiskt tänkande och underlätta läs- och skrivinläring (Korn, 2010). Vi menar att forskning som ser sådana samband, samt studerar fördelar med ämnesintegrerade arbetssätt inte får tillräcklig uppmärksamhet i Sverige, vilket är mycket synd!

Behövs ett tätare samarbete mellan museerna och lärarhögskolor/universitet? Bergsland och Ljunggren (2007) är inne på det i sin rapport och åtminstone en av informanterna har samarbete med lärarutbildningen. I den internationella forskning vi tittat på finns flera sådana exempel (Freidus, 2007 och 2010, Hooper-Greenhill m.fl.) 2005). Endast en av våra informanter nämner att de har ett sådant samarbete, trots att universitet finns på tre av de fyra orterna.

Metoddiskussion

Vi valde ett kvalitativt tillvägagångssätt med semistrukturerade intervjuer som metod. Tyvärr fick vi inte den spridning vi hade velat vare sig när det gällde museernas huvudmän eller ansvarsområden. En nackdel med intervjuer är ju att de tillfrågade informanterna kanske upplever det som alltför tidskrävande och därför tackar nej. En annan möjlig anledning kan vara att de inte känner sig bekväma i en intervjusituation med diktafon.

En kvalitativ intervjustudie medför att subjektiviteten är ofrånkomlig, men något annat har vi inte heller låtit påskina. Vi, precis som våra informanter, bär med oss egna erfarenheter, åsikter och värderingar, och detta påverkar självfallet studiens resultat. Det är dock inte något specifikt för den kvalitativa metoden. I det här fallet är det främst våra tidigare erfarenheter från att ha arbetat i museivärlden, som eventuellt har färgat våra intervjuer och analysen av desamma. Vår inställning från början lutade åt att det var museerna som

hade en trög organisation och låg flexibilitet, men vårt resultat pekar mot att det i hög grad även gäller för skolan.

Validiteten hade kunnat öka genom att vi intervjuat fler pedagoger, från flera olika instanser och vid flertalet tillfällen. I en sådan här relativt liten undersökning är det dock svårt att hinna med. Det hade också varit en fördel om vi båda hade kunnat delta vid alla intervjuer.

Hög reliabilitet förutsätter hög standardisering, men eftersom detta är en kvalitativ studie så har vi eftersträvat en låg grad av standardisering, för att låta informanternas egna upplevelser av frågan få så stort utrymme som möjligt.

Vad gäller generaliserbarheten ligger vårt resultat i mångt och mycket i linje med tidigare forskning, vilket tyder på att det trots att undersökningen är liten, så ger den en rätt så rättvisande bild av verkligheten.

Avslutande kommentarer

I media har den svenska skolan debatterats flitigt de senaste åren. Vi upplever att det finns en motsättning mellan den pedagogik som forskningen pläderar för och politikernas krav på förbättrade resultat med hjälp av en ökad bedömning. Skolan brottas med att å ena sidan eftersträva ett elevaktivt lärande, där estetiska lärprocesser bör få ta större plats. Å andra sidan kritiserar den svenska "flumskolan", och de dåliga resultaten i PISA-undersökningarna. Därför skär man ned på de estetiska ämnena till förmån för matematik och naturkunskap, samt börjar bedöma barn i allt lägre åldrar. Läraryrkets låga status debatteras också och ett försök till professionalisering gjordes nyligen. Lönen är för låg och arbetsuppgifterna för många menar många lärare. Detta gäller även museipedagogerna, som också har en låg status, svåra arbetsförhållanden och låg lön.

Skolan och museet är båda ofta ganska slutna organisationer. Detta gör att det kan vara svårt att öppna sig och släppa in nya aktörer och arbetssätt. Det är kanske dags att skolan blir öppnare och låter eleverna få fler möjligheter till informellt lärande och lärande på andra arenor, som t.ex. museer? Meningen är väl att eleverna ska lära för livet och inte bara för testerna och betygen?

Problemet som både museernas och skolans pedagoger upplever med den alltför tidsmässigt strukturerade skoldagen som många gånger omöjliggör exempelvis museibesök, skulle man kunna komma runt genom att arbeta mer ämnesövergripande och på så sätt frigöra tid och personella resurser.

Många barn tillbringar en stor del av dagen på fritidshemmen, där ett betydande informellt lärande sker, många gånger med estetiska inslag. Fritidshemmets pedagoger är ofta väl insatta i skolans arbete, då de används som resurser i klasserna, men man glömmer att fritidstiden kan användas till att fördjupa sig i de ämnesområden man för tillfället studerar i skolan. Kanske

skulle det kunna vara möjligt att delar av fritidsgruppen besökte museet? Nackdelen vore då att de barn som inte går på fritids, går miste om aktiviteten. En annan möjlighet vore att låta fritidspedagogen istället för att finnas som resurs i klassen, ta med en del av gruppen i taget under lektionstid.

I Umeå planerar Bildmuseet för samarbeten med olika grupper, klasser och till och med en öppen förskola. På så sätt kan djupare relationer skapas, där man lär av varandra på ett annat sätt än vid tillfälliga besök.

I England och USA har man sedan länge samarbetat i stora projekt mellan skolor och museum och de vinster man då ser i såväl elevernas engagemang och lust att lära, som ökade färdigheter i kritiskt tänkande och läs och skrivinlärning, borde inspirera till liknande projekt i Sverige. Kanske måste initiativet komma från högre instanser som Skolverket och Statens Kulturråd och med tillskjutning av ekonomiska resurser? Kommunerna behöver också satsa på kulturen i högre utsträckning genom samarbete mellan nämnder, startande av nätverk och satsning av ekonomiska medel för exempelvis transporter när så behövs.

Förslag till vidare forskning

Vi trodde när vi först började närma oss detta ämne att det kanske skulle vara alltför smalt och att det skulle finnas lite skrivet i frågan. Museipedagogiken är som forskningsämne ännu i sin linda, men vi tycker oss se ett allt starkare intresse för det. I förskolans liksom i skolans läroplaner finns en tydlig önskan om ett lärande baserat på upplevelser med alla sinnen, så kan museerna använda sig av en aktivitetspedagogik så tillmötesgår de denna önskan.

Vidare studier med fokus på hur de båda institutionernas pedagoger ser på lärande vore intressant. Likaså studier där elever får berätta om sina upplevelser vid museibesök, och hur de ser på lärandet på museet kontra skolan. Det skulle också vara intressant att ta reda på mer om hur pedagoger som arbetar med äldre elever, och där de måste betygsätta dessa, ser på samarbetet med museer, och på lärande i stort. Något annat som vi reflekterat kring när vi arbetat med denna studie, är att det kulturarv som presenteras av museerna, inte är allas kulturarv. Hur återspeglas det mångkulturella samhälle vi lever i idag på museerna? Det vore mycket intressant att närmare studera.

Tack!

Vi vill tacka alla de som på olika sätt hjälpt oss i arbetet med denna uppsats. Våra informanter – utan er ingen uppsats alls!

Vår handledare, Ann Larsson-Dahlin, och våra korrekturläsare – utan er en mycket sämre uppsats!

Och sist men inte minst våra familjer – tack för att vi fått den tid vi behövt för detta arbete, nu får ni se mera av oss igen!

Referenser

Aronsson, P., Gerrevall, P., & Larsson, E. (2000). *Att resa i tiden: mål och medel i mötet mellan museum, skola och elever*. Växjö: Växjö universitet.

Axelsson, C. (2009). *En meningsfull historia*. Växjö: Växjö universitet.

Aure, V., Illeris, H. & Örtengren, H. (2011). *Konsten som läranderesurs*. Göteborg: Nordiska akvarellmuseet och Göteborgs Universitet.

Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Beckman, S. & Hillström, M. (2006). I Johansson, R., & Berggren, L., *Levande läromedel*. Malmö: Malmö Högskola, lärarutbildningen.

Bergsland, A. (2003, nummer 4). En olycklig kärlek. *Svenska Museer*. Hämtad 31.3.2012, från

<http://remus.meta.se/smf/svenskamuseer/sm0304/ifokus/frameset02.html>

Bergsland, A. & Ljunggren P. (2007). *Så här vill jag göra med mina framtida elever! FoU-rapport 3*. Stockholm: Statens historiska museer och Lärarhögskolan i Stockholm.

Brinkmann, S. & Kvale, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Cassel, M. (2001). *Museipedagogik. Konsten att visa en utställning*. Lund: Studentlitteratur.

Danko-McGhee, K. (2004). The Museum-University Connection: Partners in Early Childhood Art Experiences, *Art Education*, 57:6, 35-40.

Dewey, J. (1980). *Individ, skola och samhälle*. Stockholm: Natur och Kultur.

Dimenäs, J. (2007). *Lära till lärare*. Stockholm: Liber.

Fors, V. (2006). *The missing link in learning in science centers*. Luleå: Luleå Tekniska Universitet.

Freidus, H. (2007). The experience of experience. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 28:3, 289-299.

Freidus, H. (2010). Finding Passion in Teaching and Learning: Embedding Literacy Skills in Content-Rich Curriculum. *The New Educator*, 6, 181-195.

- Hasselrot, A. (2004). *Pedagogen och penseldraget*. Skärhamn: Nordiska Akvarellmuseet.
- Henckel, B. (1990). *Förskollärare i tanke och handling. En studie kring begreppen arbete, lek och inläring*. Umeå: Umeå Universitet.
- Hooper-Greenhill, E. (2005). *What did you learn at the museum today?* Leicester: University of Leicester.
- Hultqvist, E. (2011). Om lärarnas förändrade yrkesvillkor. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 16:3, 203–213.
- Illeris, H. (2009). Ungdomar och estetiska upplevelser – att lära med samtida konst. I Lindstrand, Fredrik & Selander, Staffan, (red.), *Estetiska lärprocesser*, Lund: Studentlitteratur.
- Insulander, E. (2005). *Museer och lärande – en forskningsöversikt*. Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm.
- Johansson, E. (2003) *Möte för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskola*. Forskning i fokus, 6. Stockholm: Skolverket.
- Kihlström, S. (1995). *Att vara förskollärare: om yrkets pedagogiska innehåll*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Kisiel, J. F. (2003). Teachers, museums and worksheets: A closer look at a learning experience, *Journal of Science Teacher Education*, 14:1, 3-21.
- Korn, R. & Associates, Inc. (2010). *The art of problem solving*. New York, NY: Solomon R. Guggenheim Museum.
- Kulturliv och skola. *Kulturrådets skriftserie 2007:8*. Stockholm: Statens Kulturråd.
- Lindqvist, G. (2000). *Historia som tema och gestaltning*. Lund: Studentlitteratur.
- Ljung, B. (2009). *Museipedagogik och erfارande*. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Persson, S. (2008). *Forskning om villkor för yngre barns lärande i förskolan, förskoleklass och fritidshem*. (Vetenskapsrådets rapportserie, 11:2008) Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Rapp, W. H. (2005). Inquiry-based environment for the inclusion of students with exceptional learning needs. *Remedial and Special Education*, 26, 297–310.
- Skolverket, *Läroplan för förskolan, Lpfö 98, reviderad 2010*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*.
Stockholm: Skolverket.

Säljö, R. (2011) L.S. Vygotskij – forskare, pedagog och visionär. I A. Forssell
(Red.) *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber.

Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Westergren, E., Ohlson, B., Eklund, H. & Lindström, T. (2003). *Att hitta sin historia- och att hitta sig själv. Nationellt uppdrag i kulturmiljöpedagogik 2000-2002. Alla tiders historia*. Kalmar: Kalmar länsmuseum.

Zollinger Henderson, T. & Atencio, D.J. (2007), Integration of Play, Learning, and Experience: What Museums Afford Young Visitors. *Early Childhood Education Journal*, 35, 245-251

Elektroniska referenser

<http://www.digitalmuseum.se>

<http://www.europeana.com/portal/>

<http://www.vr.se/huvudmeny/forskningsetik.4.3840dc7d108b8d5ad5280004294.html> (forskningsetiska principer)

<http://www.historiska.se/upload/lärrarhandledningar/LärarguidenA4.pdf>

<http://icom.museum/who-we-are/the-vision/museum-definition.html>

<http://www.jamtli.se>

<http://www.ne.se>

BILAGA 1: Intervjuguide skola

Inledande:

1. Hur många år har du arbetat inom skolan?
2. Vilken utbildning har du?

Huvudfrågor

3. Berätta om ert samarbete med museerna!
4. Vid ett museibesök, förbereder ni er på något sätt?
5. När ni varit på ett museum, följer ni upp det i skolan på något sätt?
6. Vilka vinster ser du med ett samarbete skola-museum? (för museet, för skolan; för eleverna)
7. Upplever du att det finns några hinder för ett välfungerande samarbete?
8. Hur skulle du vilja utveckla samarbetet?

Tack för din medverkan! Vi kommer nu att transkribera intervjun, och sedan analysera de svar vi fått när samtliga intervjuer är gjorda. Vi aidentifierar svaren i uppdatsen. Vill du se och godkänna transkriberingen så går det naturligtvis bra!

BILAGA 2: Intervjuguide museum

Inledande frågor:

1. Hur många år har du arbetat på museet och med skolverksamheten?
2. Vilken utbildning har du?

Huvudfrågor

3. Berätta om ert arbete riktat mot förskola och skola!
4. Tycker du tiden som skolorna är på museet räcker till för det ni vill förmedla? Om inte, vad känner du att ni inte hinner med?
5. Hur utvärderas skolprogrammen?
6. Vilka vinster ser du med ett samarbete skola-museum? (för museet, för skolan; för eleverna)
7. Upplever du att det finns några hinder för ett välfungerande samarbete?
8. Hur skulle du vilja utveckla samarbetet?

Tack för din medverkan! Vi kommer nu att transkribera intervjun, och sedan analysera de svar vi fått när samtliga intervjuer är gjorda. Vi aidentifierar svaren i uppsatsen. Vill du se och godkänna transkriberingen så går det naturligtvis bra!